

DOI 10.52363/2414-5866-2023-1-21

УДК 351.88::342.95

*Астахов В.Д. ад'юнкт ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків
ORCID: 0000-0003-0398-778X*

*Astakhov V. Associate of Training-Production-Research Center,
National University of Civil Defense of Ukraine, Kharkiv*

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ ЗА 30 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

DEVELOPMENT OF STATE POLICY ANTI-CORRUPTION IN UKRAINE FOR 30 YEARS OF INDEPENDENCE

У статті аналізується нормативно-правова база у сфері боротьби з корупцією в Україні, яка була прийнята її владою з початку становлення Незалежності та впродовж подальших тридцяти років існування. Розглядається законодавчий розвиток нормативного визначення самого поняття корупції. Визначається основні положення антикорупційного законодавства, сутність та важливість. Виявлено недосконалість перших прийнятих законів, щодо протидії корупції та подальше їх удосконалення. Розглянуті основні закони, щодо протидії корупції, Укази Президента України щодо боротьби з корупцією, Конвенція ООН проти корупції, національні антикорупційні стратегії та визначені основні напрямки. Визначаються напрямки доопрацювання вітчизняної нормативно-правової бази у зазначеній сфері. Надається правова характеристика нового антикорупційного законодавства України та створених на його засадах антикорупційних органів. Зроблено висновок, не дивлячись на те, що державна політика протидії корупції в нормативних аспектах покращилася та взяла курс на інтеграцію європейських цінностей, проте сам рівень ураження корупцією суспільство лишається невідомим та безрезультатним.

Ключові слова: *корупція, антикорупційне законодавство, антикорупційна політика, антикорупційна стратегія.*

The article analyzes the regulatory framework in the field of combat with corruption in Ukraine, which was accepted by its authorities from the beginning of independence and during the following thirty years of existence. The legislative development of the normative definition of the very concept of corruption is considered. The main provisions of anti-corruption legislation, their essence and importance are determined. The imperfection of the first adopted laws on combating corruption and their further improvement were revealed. The main anti-corruption laws, Decrees of the President of

Ukraine on the fight against corruption, the UN Convention against Corruption, national anti-corruption strategies and the main directions were considered. Directions for finalizing the domestic legal framework in the specified area are determined. The legal characteristics of the new anti-corruption legislation of Ukraine and the anti-corruption bodies created on its basis are provided. It was concluded that, despite the fact that the state anti-corruption policy in normative aspects has improved and taken a course towards the integration of European values, the level of corruption in society remains unknown and without results.

Key words: *corruption, anti-corruption legislation, anti-corruption policy, anti-corruption strategy.*

Постановка проблеми. Сьогодні Україна стоїть на шляху складних демократичних перетворень. Запобігання та протидія корупції є однією з найважливіших складових цього процесу. За роки незалежності України корупція набула досить стійку тенденцію зростання, негативно позначаючись на правопорядку в країні, тим самим сприяючи розкладанню суспільства, моральних якостей її громадян, породжуючи недовіру і злість до державного апарату і до посадових осіб. Відсутність реальної боротьби з корупцією унеможливує наближення нашої держави до передових світових показників рівня життя. Корупція паралізує проведення реформ, що визнані керівництвом держави як пріоритет розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика дослідження різних аспектів протидії корупції є предметом таких учених: А. Сірої, З. Гладуна, А. Приходька, Ю. Смірної, О. Олійника та інших.

Постановка завдання. Метою статті є дослідити нормативний розвиток політики протидії корупції в Україні.

Виклад основного матеріалу. За роки незалежності України законодавче визначення поняття «корупція» та політика її протидії деформувалися й стали ширшим. Розглянувши в цілому Закон України «Про боротьбу з корупцією» від 05.10.1995 (втратив чинність) можливо виділити основні ключові моменти, що визначали його роль та значення у подальшому розвитку інституту адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані із корупцією у сфері земельних відносин.

Слід відмітити, що загалом цей Закон відповідав тим вимогам часу, тобто першим рокам незалежності України, адже, по суті, мав безпосереднє репресивне спрямування, а отже, повною мірою не визначав особливості встановлення менш суворого виду відповідальності (адміністративної) за правопорушення, пов'язані із корупцією загалом та сфери земельних відносин. Варто зазначити, що в статті 1 Закону України від 05.10.1995 «Про боротьбу з корупцією» корупція визначалося як діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне викори-

стання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг, або інших переваг.

На законодавчому рівні вперше було надано нормативне визначення самого поняття корупції, що безпосередньо стосувалася діяльності державних та місцевих органів, посадові особи яких могли вчиняти корупційні діяння та закріплено норму про те, що за вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних із корупцією, особи несуть відповідальність на підставі цього Закону, а однією із видів такої відповідальності могла бути адміністративна відповідальність.

Хоча Закон і не визначав особливостей адміністративної відповідальності саме за правопорушення, пов'язані із корупцією у сфері земельних відносин, проте вперше надавав загальне сприйняття явища корупції як негативного та такого, що потребуватиме у подальшому врегулювання додатковими нормативно-правовими актами, що будуть безпосередньо спрямованими на удосконалення інституту адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані із корупцією в усіх сферах суспільного життя, у тому числі й у сфері земельних відносин.

Постановою Кабінету Міністрів України від 24.04.1997 року № 388 було затверджено План заходів організаційного забезпечення реалізації Національної програми боротьби з корупцією, яка була розрахована на 5 років та передбачалися як заходи щодо припинення вказаних правопорушень і притягнення винних до відповідальності, так і заходи по запобіганню їм та усуненню умов і обставин для їх скоєння. Вже сам статус даної Програми як Національної визначає її широкомасштабність та важливість у боротьбі з корупцією в Україні.

Згодом, 24.04.1998 був прийнятий Указ Президента України № 367/98 «Про Концепцію боротьби з корупцією на 1998-2005 роки», який передбачав, що корупція становить сукупність різних за характером та ступенем суспільної небезпеки, але єдиних за своєю суттю корупційних діянь, інших правопорушень (кримінальних, адміністративних, цивільно-правових, дисциплінарних), а також порушень етики поведінки посадових осіб, пов'язаних із вчиненням цих діянь.

Про необхідність подолання корупції, як основного завдання органів державної влади на сучасному етапі державотворення в Україні, йдеться також в «Про першочергові заходи щодо реалізації Послання Президента України до Верховної Ради України «Україна: поступ у XXI сторіччя. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000-2004 роки» від 23.02.2000 та в ряді інших нормативних документах.

Концепція боротьби з корупцією на 1998-2005 роки, визначала «удосконалення законодавства про відповідальність за корупційні правопорушення» як один із чотирьох напрямів боротьби з корупцією.

Водночас у додатку 2 «Визначення термінів і понять» наказу Головного управління державної служби України № 94 від 30.11.2001 «Про доповнення до Довідника типових професійних характеристик посад державних службовців» визначено, що корупція — це зловживання службовим становищем, пряме використання посадовою особою прав та повноважень із метою особистого збагачення; продажність громадських та політичних діячів, працівників управлінських органів.

Відповідно, протягом тривалого часу у громадян та населення України укоренилася думка, що корупція притаманна лише чиновникам і що лише чиновники вчиняють корупційні діяння. Таке законодавче формулювання терміну «корупція» сприяло поширенню та закріпленню цього стереотипу мислення.

Прийнявши Закон України від 18.10.2006 № 251-V «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» Україна ратифікувала Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003, 18.10.2006.

Конвенція ООН проти корупції (UNCAC) — це міжнародний правовий документ, що погоджений членами Організації Об'єднаних Націй. Це перший глобальний юридично значимий документ, що спрямований проти корупції.

Документ містить 71 статтю, що поділені на 8 глав. Згідно нього держави учасники мають реалізувати кілька антикорупційних інструментів, що спрямовані на запобігання корупції, включаючи внутрішнє та зовнішнє отримання хабаря, привласнення, торгівля з пов'язаними особами та відмивання коштів. Більше того, Конвенція посилює міжнародне співробітництво у сфері розслідування злочинів та надає ефективні юридичні механізми щодо повернення активів, технічної допомоги та обміну інформацією. Одним з механізмів реалізації конвенції є також Конференція держав-учасниць Конвенції ООН проти корупції.

Перший документ, в якому згадується перелік заходів для підвищення рівня доброчесності держслужбовців та суддів і контролю влади з боку громадянського суспільства, проте і надалі без чітких формулювань. Указ Президента України; Концепція від 11.09.2006 № 742/2006 «Про Концепцію подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» яка так і не стала ефективним інструментом антикорупційної політики.

Дещо покращилась ситуація з прийняттям Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» 11.06.2009 №1506-VI. У даному документі визначалась корупція як використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе, чи інших осіб, або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди такій особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним осо-

бам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей.

Концепція подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» втратила чинність на підставі прийнятої Національної антикорупційної стратегії на 2011-2015 роки, затвердженої Указом Президента України від 21.10.2011 № 1001/2011.

На виконання напрямів Національної антикорупційної стратегії, затвердженої Указом Президента України від 21.10.2011 № 1001/2011, яка реалізується на виконання Закону України від 07.04.2011 № 3206-VI «Про засади запобігання і протидії корупції», визначив два завдання, індикатори (результативні показники) яких досягаються шляхом виконання 61-го заходу протягом 2011-го – 2015-го років, в основі це системне вдосконалення державної служби, служби в органах місцевого самоврядування, зокрема в частині процедури конкурсного відбору кандидатів на зайняття посади (механізму визначення переможця), розстановки кадрів, проходження державної служби, служби в органах місцевого самоврядування та визначення на законодавчому рівні засад етичної поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та механізму врегулювання конфлікту інтересів у їх діяльності, що повинні базуватися на положеннях Модельного кодексу поведінки державних службовців країн Ради Європи та враховувати інші міжнародно-правові стандарти в цій сфері.

Поза тим і в інших розділах цієї Державної програми є завдання, щодо доброчесності державної служби та служби в органах місцевого самоврядування. Наприклад, завданням 4 Розділу V додатку 2 є «удосконалення системи контролю за використанням державного майна з метою недопущення фактів одержання прихованих прибутків державними службовцями, або за їх сприяння іншими особами чи угрупованнями».

Національна антикорупційна стратегія на 2011-2015 роки, затверджена Указом Президента України від 21.10.2011 № 1001/2011, також не стала ефективним інструментом антикорупційної політики.

У свою чергу, в Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції», який набув чинності 01.01.2011, термін «корупція» трактується як використання особою, зазначеною в частині першій статті 4 цього Закону, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди, або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній в частині першій статті 4 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей.

В частині першій статті 4 цього Закону йшлося про осіб, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, наприклад,

Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, народні депутати України, державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування; військові посадові особи Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань; посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, дипломатичної служби, митної служби, державної податкової служби, та ін.

Одночасно вступив у дію розділ III додатку 2 до Державної програми, щодо запобігання і протидії корупції на 2011-2015 роки, затвердженої Постановою КМУ від 28.11.2011 № 1240 «Забезпечення доброчесності на публічній службі та службі в органах місцевого самоврядування».

Антикорупційна стратегія 2014-2017 (Закон України; Стратегія від 14.10.2014 № 1699-VII) спрямована на: створення системи доброчесної та професійної публічної служби, що відповідає міжнародним стандартам; створення в Україні системи прийняття рішень щодо антикорупційної політики на основі достовірних даних про корупцію, моніторингу виконання цих рішень та їх вплив на стан справ щодо корупції незалежним уповноваженим органом з питань антикорупційної політики разом із громадським суспільством; формування суспільної підтримки у подоланні корупції; запровадження ефективних антикорупційних програм у центральних органах виконавчої влади, а також у державних, казенних, комунальних підприємствах; забезпечення прозорості їх діяльності; подолання корупції у судочинстві; впровадження прозорості в системі державних закупівель; усунення корупції та її передумов в веденні бізнесу, створення сприятливого для відмови від корупційних практик бізнес-клімату; створення системи інструментів, які би дозволяли ефективно виявляти та розслідувати корупційні злочини.

Наразі є чинним Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII «Про запобігання корупції» у якому явище корупції трактується як використання особою, наданих їй службових повноважень, чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди, або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе, чи інших осіб, або відповідно обіцянка/пропозиція, чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним, чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

У статті 3 визначено суб'єктів, на яких поширюється дія цього Закону. Зокрема, встановлено, що окрім представників владних повноважень у публічній сфері, до їх числа також віднесено кандидатів у народні депутати України та осіб, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у

юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією – у випадках, передбачених цим Законом.

Попри суміжне трактування даного явища у всіх аналізованих актах, більшість вчених вважає, що однозначно визначити даний термін неможливо, оскільки «корупцію легше розпізнати, ніж визначити». Немає чітко визначеного вичерпного кола дій, які визнаються корупційними («концепція доречності»). Крім того, визначення поняття «корупція» суттєво ускладнюється надзвичайно великою диверсифікацією цього явища, тобто різноманітністю його проявів і форм.

Важливість Указу Президента України від 14.10.2014 № 808/2014 «Про Національну раду з питань антикорупційної політики», полягає в тому, що на сьогоднішній день він є єдиним нормативним документом, положення якого безпосередньо присвячено питанням правового статусу Національної ради. В його положеннях, зокрема, визначаються повноваження органу, а також функції, права, структура та особливості управління, аспекти взаємодії з іншими органами державної влади і таке інше, який зменшує низку недоліків нормативно-правового регулювання діяльності досліджуваного консультативно-дорадчого органу.

З початку 2019 року набрали чинності 34 закони про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції», що не сприяє виробленню сталої та передбачуваної судової практики щодо застосування положень зазначеного Закону.

Антикорупційна стратегія 2014-2017 (Закон України; Стратегія від 14.10.2014 № 1699-VII) втратила чинність на підставі Закону України; Стратегія від 20.06.2022 № 2322-IX «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки»

Метою Закону України; Стратегії від 20.06.2022 № 2322-IX «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» є досягнення суттєвого прогресу в запобіганні та протидії корупції, а також забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Тут корупція розглядається як ключова перешкода стабільному економічному зростанню і розбудові ефективних та інклюзивних демократичних інститутів.

Попередня Антикорупційна стратегія зосереджувалася на пріоритетах, пов'язаних із створенням системи сучасних антикорупційних інструментів (правових інститутів), та розбудові системи антикорупційних органів, що мали забезпечити ефективну реалізацію цих інструментів. Водночас завдяки реалізації інших програмних документів Урядом звужувалися можливості для корупції в окремих секторах через проведення галузевих реформ.

Постанова КМУ від 04.03.2023 №220 «Про затвердження Державної

антикорупційної програми на 2023-2025 роки» — це документ, що визначає систему конкретних антикорупційних заходів, спрямованих на виконання Антикорупційної стратегії. Державна антикорупційна програма на 2023-2025 роки охоплює такі сфери: підвищення ефективності системи протидії корупції; забезпечення невідворотності відповідальності за корупцію; оборона; правосуддя; державне регулювання економіки; митна справа та оподаткування; будівництво, земельні відносини та інфраструктура; охорона здоров'я; освіта та соціальний захист; антимонопольна політика.

Слід констатувати, що протягом останніх років в Україні закладено нормативний базис та створено інституції, які за умов наявності достатньої політичної волі потенційно можуть дати реальний результат у масштабній протидії корупції як на рівні превенції, так і на рівні покарання за корупційні правопорушення. Втім, як демонструють результати соціологічних опитувань і оцінки з боку міжнародних організацій, докладені органами влади України зусилля не справили істотного позитивного ефекту у напрямі зменшення корупційних проявів у суспільстві та у діяльності державних органів. Зокрема, через те, що більшість з виконаних заходів стосувалася розробки і ухвалення законодавчих актів, утворення нових антикорупційних інституцій та забезпечення початку їхньої повноцінної діяльності

Висновки. Не дивлячись на те, що за 30 років незалежності в Україні державна політика протидії корупції в нормативних аспектах покращилася та взяла курс на інтеграцію європейських цінностей, сам рівень ураження корупцією суспільство лишається невідомим, а подолання корупції є безрезультативним.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 5.10.1995 «Про боротьбу з корупцією».
2. Сіра А.В. Роль та значення закону України «про боротьбу з корупцією» від 5 жовтня 1995 р. У встановленні інституту адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією у сфері земельних відносин. URL: <http://puuv.onua.edu.ua/index.php/puuv/article/view/458/562>.
3. Указ Президента України від 24.04.1998 №367/98 «Про Концепцію боротьби з корупцією на 1998-2005 роки».
4. Гладун З.С. адміністративно-правові засоби боротьби з корупцією. URL: http://library.wunu.edu.ua/files/EVD/nv_apz_bor_korrupt_ui.pdf.
5. Приходько А.А. запобігання та протидія корупції: термінологія законодавства. URL: <https://prihodko.com.ua/my-i-zmi/my-i-zmi/stattya/fenomenologiya-korupcziji-v-ukrayini-istorychnyj-ta-normatyvnyj-aspekt>.
6. Наказ Головного управління державної служби України від 30.11.2001 № 94 «Про доповнення до Довідника типових професійних характеристик посад державних службовців».
7. Конвенція ООН проти корупції. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Конвенція_ООН_проти_корупції.

8. Конвенція, Міжнародний документ від 31.10.2003 Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції.
9. Закон України від 18.10.2006 № 251-V «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції».
10. Добросовісність: поняття, складові та історія. URL: <https://prosvita.nazk.gov.ua/blog/dobrochesnist-ponyattya-skladovi-ta-istoriya>.
11. Національна антикорупційна стратегія на 2011-2015 роки, затверджена Указом Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1001/2011.
12. Закон України від 11.06.2009 №1506-VI «Про засади запобігання та протидії корупції».
13. Закон України від 14.10.2014 року № 1700-VII «Про запобігання корупції».
14. Запобігання виникненню конфлікту інтересів, або актуальні питання фінансового контролю за витратами осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://osf.org.ua/public-finances/view/244>.
15. Смірнова Ю.О. сутність державної антикорупційної політики України. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/3091>.
16. Закон України; Стратегія від 14.10.2014 № 1699-VII «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки».
17. Олійник О.О. до характеристики нормативно-правового підґрунтя діяльності національної ради з питань антикорупційної політики. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/download/160/154>.
18. Указ Президента України від 14.10.2014 № 808/2014 «Про Національну раду з питань антикорупційної політики».
19. Закон України; Стратегія від 20.06.2022 № 2322-IX Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки.
20. ВР України Закон "Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки" від 20.06.2022 N 2322-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MN025531>.

References:

1. Law of Ukraine dated October 5, 1995 «On Combating Corruption»;
2. Syra A.V. role and significance of the law of ukraine "on the fight against corruption" from october 5, 1995 in the establishment of the institute of administrative responsibility for offenses related with corruption in the sphere of land relations [Electronic resource] – Access mode: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/458/562>.
3. Decree of the President of Ukraine dated April 24, 1998 No. 367/98 «On the Concept of Combating Corruption for 1998-2005».
4. Gladun Z.S. ADMINISTRATIVE AND LEGAL MEANS OF STRUGGLE WITH CORRUPTION [Electronic resource] – Access mode: http://library.wunu.edu.ua/files/EVD/nv_apz_bor_korrupt_ui.pdf;
5. Prykhodko A.A. prevention and combatation of corruption: legislative terminology [Electronic resource] – Access mode: <https://prikhodko.com.ua/my-i->

zmi/my-i-zmi/stattya/fenomenologiya-korupcziyi-v-ukrayini-istorychnyj-ta-normatyvnyj-aspekt.

6. Order of the Main Directorate of the Civil Service of Ukraine dated November 30, 2001 No. 94 «On Additions to the Handbook of Typical Professional Characteristics of Civil Servant Positions».

7. UN Convention against Corruption [Electronic resource] – Access mode: https://uk.wikipedia.org/wiki/Конвенція_ООН_проти_корупції.

8. Convention, International document dated 31.10.2003 United Nations Convention against Corruption.

9. Law of Ukraine dated October 18, 2006 No. 251-V "On Ratification of the United Nations Convention against Corruption".

10. Virtue: concepts, components and history [Electronic resource] – Access mode: <https://prosvita.nazk.gov.ua/blog/dobrochesnist-ponyattya-skladovi-ta-istoriya>.

11. National anti-corruption strategy for 2011-2015, approved by the Decree of the President of Ukraine dated October 21, 2011 No. 1001/2011.

12. Law of Ukraine dated 11.06.2009 No. 1506-VI «On the Principles of Prevention and anti-corruption».

13. Law of Ukraine dated October 14, 2014 No. 1700-VII «On Prevention of Corruption».

14. Prevention of conflicts of interest, or actual issues of financial control over expenses of persons authorized to perform the functions of the state or local self-government [Electronic resource] – Access mode: <https://osf.org.ua/public-finances/view/244>.

15. Smirnova Yu. O. The essence of state anti-corruption policy of Ukraine [Electronic resource] – Access mode: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/3091>.

16. Law of Ukraine; Strategy dated 14.10.2014 No. 1699-VII «On the principles of state anti-corruption policy in Ukraine (Anti-corruption strategy) for 2014-2017».

17. Oliynyk O.O. on the characteristics of the regulatory and legal basis of the activity of the national council on anti-corruption policy [Electronic resource] – Access mode: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/download/160/154>.

18. Decree of the President of Ukraine dated 14.10.2014 No. 808/2014 «About the National Council on Anti-corruption Policy».

19. Law of Ukraine; Strategy of June 20, 2022 No. 2322-IX «On the principles of state anti-corruption policy for 2021-2025».

20. Law of the Verkhovna Rada of Ukraine «On the principles of state anti-corruption policy for 2021-2025» dated 06.20.2022 N 2322-IX [Electronic resource]. – Access mode: <https://ips.ligazakon.net/document/MN025531>.